

Intervju s prof. dr. sc. Stjepanom Balobanom – enciklika *Laudato si'*

Antonio: Poštovani profesori, studenti i drugi pratitelji Spectruma, suočeni s globalnom ekološkom krizom u kojoj naš planet polagano umire, katolička Crkva na čelu sa svojim zemaljskim predstavnikom papom Franjom, godine 2015. izdala je encikliku o brizi za zajednički dom *Laudato si'*. Potaknut svojim nebeskim zaštitnikom sv. Franjom Asiškim i njegovim djelom *pjesmom stvorova* papa Franjo piše ovu encikliku s ciljem da čovjek uvidi svoj nemar prema sestrici zemlji. U duhu petogodišnje godišnjice izdavanje ove enciklike, odlučili smo o njoj razgovarati s profesorom i pročelnikom katedre socijalnog nauka Crkve, doktorom znanosti, Stjepanom Balobanom. Hvaljen Isus i Marija profesore i srdačan pozdrav.

■ Lijep pozdrav Vama i svima dragim studentima, studenticama, profesorima, svima onima koji će nas gledati i slušati.

Antonio: Zahvaljujem na Vašoj spremnosti za ovaj intervju te za početak možete li ukratko predstaviti encikliku *Laudato si'*.

■ Enciklika *Laudato si'* je socijalni dokument, socijalna enciklika pape Franje, znakovitog naslova *Laudato si'*, enciklika o zajedničkom domu. Spada u blago socijalnog nauka Crkve. Zanimljivo je spomenuti također da se nalazimo u 130. obljetnici od objavljivanja prve socijalne enciklike pape Lava XIII. *Rerum Novarum* 1891. U tom socijalnom ozračju katoličke Crkve dolazi nam i ova enciklika koja je specifična. Specifična je po mnogo čemu. Prije svega, ja bih rekao po tome kako je došlo do toga da jedan rimski biskup, papa, uopće objavi jedan cijeli dokument o ekološkoj tematici, o zaštiti okoliša. Mi smo dosada imali postkonzilske pape koji su na različite načine pisali, netko više, netko manje, o ekologiji, o zaštiti čovjeka. Međutim, papa Franjo je odlučio napisati cijeli jedan dokument. Kada sada gledamo iz perspektive unatrag, sada smo u šestoj godini od objavljivanja ove enciklike. Taj doku-

ment je zapravo postao jedan od središnjih, jedan od važnijih dokumenata uopće u katoličkoj Crkvi, a da je to tako govori činjenica da je prigodom pete obljetnice koja je bila 2020. godine, bio u svibnju od 16. do 24. svibnja tjedan posvećen *Laudato si'* te da je papa Franjo proglasio godinu *Laudato si'*. Mi se sada nalazimo u godini obljetnice *Laudato si'* koja traje od 24. svibnja do 24. svibnja ove godine. Ono što je još važno ovdje naglasiti, kako za vas studente, studentice, tako i za sve nas, a to je da bi se u godini *Laudato si'* nešto trebalo događati na razini teologije, na razini pisanja, pastoralna. Tom prigodom je u Rimu 18. lipnja 2020. godine objavljen jedan dokument koji je zapravo trebao biti kao udžbenik što raditi, kako raditi u pastoralu na temelju ovog dokumenta. Nažalost, u Hrvatskoj nije ni preveden do sada, a čini se da se po njemu puno niti ne radi, odnosno, nalazimo se u vremenu pandemije možda je i to razlog da ta enciklika nije nekako bliža nama, odnosno da u široj razini nismo o njoj više raspravljali.

Antonio: Zahvaljujem što ste ovako predstavili tu važnu encikliku. Ja bi onda prešao na sam sadržaj enciklike i odmah bi se osvrnuo na uvod enciklike gdje se sveti Otac osvrće na razlog nastanka enciklike i vidljivo da se obraća i drugim predstavnicima religija i znanosti poput ekumenskog patrijarha Bartolomeja. Može li se u uvodu naći ključ o pomirenju između vjere i znanosti koja se danas cijelo vrijeme odvaja te poticaj na ekumenizam i međureligijski dijalog?

■ Sam dokument, sama enciklika, po naslovu *Laudato si', mi' Signore* što znači hvaljen budi moj gospodine, dolazi na temelju života, rada svega onoga što je sveti Franjo Asiški činio. To papa Franjo sada potvrđuje i u samom uvodu enciklike kaže da ga je inspirirao sveti Franjo Asiški na pisanje ovoga dokumenta. Zašto? Zbog toga što sveti Franjo Asiški, na neki način, tako i kaže papa Franjo, upućuje nas na jedan ispravan odnos prema prirodi, prema Zemlji na kojoj živimo, na jedan odnos prema siromašnima, što je druga stvar i na odnos prema miru, jasno i drugim religijama, što je treća stvar. Tako već u samom uvodu papa Franjo kaže

da ovaj dokument želi biti upućen ljudima, ne samo kršćanima, katolicima, nego ljudima dobre volje. Svim ljudima dobre volje. Vi ste spomenuli znanost i vjeru. Ovdje se pokazuje da znanost kao takova koja jasno može otići u ovome ili onome smjeru. U ovoj tematici itekako treba ono što dolazi iz religija, ono što dolazi iz te vjerske pozadine, a da je ovaj dokument na osobit način prikladan i pod ekumenskim vidom, to sam papa Franjo kaže. Papa kaže da ga je na neki način ekumenski patrijarh Bartolomej I nadahnuo na ovoj temi, odnosno potvrdio njegovo mišljenje da je iznimno važno raspravljati o zaštiti okoliša. K tomu je tako jer se posebno neke pravoslavne crkve bave tom tematicom na određen način.

Antonio: O problemu tehnologije i njezinoj zlorabi prema zajedničkom domu papa govori u trećem poglavlju enciklike. Današnji svijet je nezamisliv bez tehnologije i svijet danas kakvog poznajemo ne bi bio isti, međutim, čovjek je u posljednjim godinama počeo zlorabiti tehnologiju. Što bi čovjek prema ovoj enciklici trebao poduzeti oko tehnologije koja mu je dana kako bi mu se olakšao život?

- Jasno, kao što ste rekli, čovjek je razvio tehniku zbog toga da bi mu bilo lakše. Međutim, što se sada dogodilo, i to je poruka ovog trećeg poglavlja enciklike, socijalne enciklike, dogodilo se to da je na neki način tehnika gotovo obuzela čovjeka. Tu imate jedan pojam koji je iznimno važan, to je tehnokratska paradigma. Iza tehnike stoji čovjek te tako imamo pojmove tehnika, tehnokracija, tehnologija. Papa zapravo želi reći kako zapravo živimo u vremenu u kojem tehnička svojstva, gotovo tehnički zakon, zakoni tehnike nastoje ući u život nas ljudi. Čovjek je postao gotovo rob tehnologije, onoga što je sam stvorio. S druge strane, imate sljedeći pojam koji je tu važan – antropocentrizam. Dakle, krivi antropocentrizam, gdje se čovjek zbog toga što želi imati više, što želi živjeti komotnije, pod utjecajem konzumerističkog mentaliteta, o tome se također ovdje govori, služi tehnikom i u tom slučaju zaboravlja čovjeka. Ono što je čovjek započeo kao dobrim, dobro u odnosu na tehni-

ku, sad smo došli u takvo vrijeme kada čovjek sam treba promisliti koliko to utječe i na samu zemlju, dakle, na sam okoliš, ali i na razaranja čovjeka, ljudskih odnosa.

Antonio: Na kraju ovog razgovora, zadnje poglavlje govori o ekološkoj kulturi i duhovnosti. Osobno mi je za oko zapeo, dok sam čitao ovaj dokument, dio o Presvetom Trojstvu i citat sv. Bonaventure o čovjekovoj čistoći srca. Da je u svemu i u svakom biću Presveto Trojstvo i taj trojstveni odnos. Bi li i mi mogli tako vidjeti ako bi se počeli više baviti pitanjem o brizi za naš planet gledajući u njemu sve ono što je Bog stvorio.

■ Ovdje je zapravo riječ o tome, o ekološkome odgoju i duhovnosti. Dakle, koliko je cijela ova tematika povezana s našom vjerom, s našom duhovnošću, s našom molitvom i sa svim onim što mi smatramo pod duhovnošću. Papa Franjo ovdje pogađa u središte problema. Ako pitamo Crkvu, vjerske zajednice sigurno da mi tu možemo puno učiniti. Možemo puno učiniti ako ekološke probleme promatramo s razine vjere. Međutim, da bismo to ustvari shvatili potrebno je ekološko obraćenje, zanimljiv pojam koji nalazimo u ovoj enciklici. To znači vidjeti što nam se događa. Mi često živimo u svijetu, a da zapravo nismo svjesni. Nismo svjesni koliko nam opasnosti prijete i to je onda poziv na promjenu života. Stoga nastojimo, ja ću s time završiti, djelo stvaranja koje je od početka tu. Nastojimo ga kao odgovorni upravitelji, što bi čovjek trebao biti, upravljati tako da i naši naraštaji i naraštaji koji dolaze iza nas mogu živjeti dostojno čovjeka.

Antonio: Profesore zahvaljujem Vam na ovom intervjuu i na spremnosti da predstavite ovu vrlo važnu encikliku kako bi i mi poput sv. Franje i pape Franje mogli reći hvaljen budi Gospodine. Zahvaljujemo i Vama koji ste pratili ovaj intervju i na Vašoj strpljivosti, a ujedno i na Vašoj spremnosti kako ovu encikliku možete provesti kroz vaš život.

Intervju vodio: Antonio Kljajić